

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐาน
ประกอบตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไทย

การชี้หน้าพยานหลักฐาน หมายถึง การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในประเด็นที่พิพาทกันโดยอาศัยพยานหลักฐาน ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งมีการพิจารณาคดีโดยลูกขุนนั้น คำวินิจฉัยของคณะลูกขุน (verdict) จะตัดสินในผลอันเป็นประเด็นแห่งคดีเลย กล่าวคือ จะตัดสินเพียงว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ (quilt or not quilt) โดยคำวินิจฉัยนี้ไม่ต้องแสดงเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย ในขณะที่การชี้หน้าพยานหลักฐานในประเทศไทย ศาลเป็นผู้ชี้หน้าที่วินิจฉัยปัญหานี้ คำพิพากษาของศาลจึงต้องแสดงเหตุผลในการวินิจฉัยให้ปรากฏไว้ว่าพยานหลักฐานชั้นใดรับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ พยานหลักฐานชั้นใดเชื่อถือได้หรือเชื่อถือไม่ได้ และเมื่อวิเคราะห์พยานหลักฐานทั้งหมดแล้วพิจารณาตามประเด็นข้อพิพาท จะเชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ศาลฎีกาจึงได้วางหลักกฎหมายเกี่ยวกับการชี้หน้าพยานหลักฐานในคดีอาญาขึ้นมาประการหนึ่งเรียกว่า พยานประกอบ¹ ซึ่งหมายถึงพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องบางประการจึงมีน้ำหนักน้อย ล้ำพียงแต่พยานหลักฐานประเภทนี้อย่างเดียวไม่มีน้ำหนักให้พอรับฟังลงโทษจำเลยได้² แต่ถ้ามีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ (ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นประจักษ์พยาน แต่อาจเป็นพยานแวดล้อมกรณี พยานเอกสาร พยานวัตถุ) ก็สามารถรับฟังลงโทษจำเลยได้³ พยาน

1 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 281.

2 จรัญ ภักดีธนากุล, "พยานปากต่อปากยืนยันกันในคดีอาญา : ปัญหาหนึ่งในการชี้หน้าพยานหลักฐาน," หน้า 135.

3 พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 281.

ประเภทนี้ ได้แก่ คำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน⁴ คำพยานอันเป็นคำบอกเล่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 (2)⁵ คำชี้ชัดของผู้ร่วมกระทำความคิด⁶ เป็นต้น ซึ่งแนวคำพิพากษาฎีกาของไทยดังกล่าว มีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกับหลัก CORROBORATION ที่มีอยู่ในกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะในส่วนของกฎแห่งทางปฏิบัติ (corroboration by rules of practice) กล่าวคือ ในทางปฏิบัติศาลอังกฤษถือว่าจะต้องมีพยานประกอบ แต่ศาลหรือลูกขุนไม่ถูกผูกมัดเด็ดขาด ดังนั้นจึงอาจรับฟังข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานนั้นได้แม้ไม่มีพยานประกอบเลย หากเป็นที่เชื่อได้อย่างแน่นอนว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น⁷ ซึ่งแนวคำพิพากษาฎีกาไทยก็เช่นกัน ไม่ถือเป็นหลักกฎหมายซึ่งจะมีผลผูกพันศาลในคดีหลังเป็นการเด็ดขาด หากมีเหตุผลที่สมควรหรือมีพฤติการณ์พิเศษแห่งพยานหลักฐานในคดีเป็นประการอื่น ศาลในคดีหลังอาจจะไม่ถือตามอย่างเคร่งครัดก็ได้

เนื่องจากการศึกษาพบว่า หลักที่ศาลฎีกาของไทยได้วางไว้เกี่ยวกับ "พยานหลักฐานประกอบ" นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการหาพยานหลักฐานมายืนยันหรือสนับสนุน หรือหลัก CORROBORATION ในกฎหมายคอมมอนลอว์ อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาฎีกาไทยรวมทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมก็ได้วางหลักหรือแนวทางไว้ว่า พยานหลักฐานประกอบคืออะไร และกรณีใดหรือพยานหลักฐานประเภทใดต้องมีพยานหลักฐานประกอบ ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานนั้นได้ ดังนั้น

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 85/2484, 165/2503, 1662/2514, 656/2519, 330/2526 เป็นต้น

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1769/2509, 3065/2526, 992/2527, 2544/2530 เป็นต้น

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1202/2520, 1885/2523, 203/2532, 41955/2533 เป็นต้น

⁷ จรัญ ภักดีธนากุล, "พยานปากต่อปากยืนยันกันในคดีอาญา : ปัญหาหนึ่งในการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน," หน้า 136.

จึงเห็นว่าการศึกษาวินิจฉัยเกี่ยวกับ "พยานหลักฐานประกอบ" นั้น จะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับหลัก CORROBORATION ในกฎหมายคอมมอนลอว์ ว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น โดยจะทำการแยกวิเคราะห์เป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของการพิจารณาถึงพยานหลักฐานประกอบ
2. พยานหลักฐานประกอบคืออะไร และกรณีใดบ้างที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบ
3. ลักษณะหรือคุณสมบัติของพยานหลักฐานประกอบ

1. เหตุผลและความจำเป็นของการพิจารณาถึงพยานหลักฐานประกอบ

สำหรับในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องมีพยานหลักฐานประกอบนั้นจากการศึกษาพบว่า เหตุผลสำคัญของข้อกำหนดเกี่ยวกับหลัก CORROBORATION ในกฎหมายคอมมอนลอว์ ก็คือ ป้องกันความผิดพลาดจากการทำคำตัดสินว่าจำเลยมีความผิดโดยอาศัยพยานหลักฐานบางอย่างตามลำพัง⁸ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการปกป้องจำเลยให้พ้นจากการถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดโดยอาศัยเพียงพยานหลักฐานบางประเภทซึ่งปราศจากพยานหลักฐานอื่นมายืนยันหรือสนับสนุน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงและทำคำตัดสิน คือ ลูกขุน ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ดังนั้น เพื่อความแน่ใจว่าลูกขุนจะไม่เห็นคล้อยตามข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานบางประเภท ซึ่งแม้จะได้รับการกลั่นกรองมาแล้วแต่ยังคงมีความน่าสงสัย จึงมีการจำกัดกรอบการใช้ดุลพินิจของลูกขุน โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี ซึ่งมีความเคร่งครัดต่างกัน

⁸ D.P.P. v. Hester (1973) A.C. 296.

สำหรับการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้พิจารณาคดีทั้งใน ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐาน (admissible) และปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (weight of evidence) จึงทำให้ระบบการกลั่นกรองพยานหลักฐานไม่มีความสำคัญมากนัก เมื่อเทียบกับระบบคอมมอนลอว์ ศาลไทยจึงสามารถที่จะรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความอ้างเข้ามา ได้เกือบทั้งหมดโดยแทบจะไม่ต้องพิจารณาในปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานเลย โดยศาลจะ พิจารณาว่าพยานหลักฐานใดรับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ในตอนทบทวนคำพิพากษา กล่าวคือ ศาลจะ พิจารณาว่าพยานหลักฐานนั้นรับฟังไม่ได้หรือบางครั้งก็จะพิจารณาทางอ้อมว่ารับฟังลงโทษจำเลยไม่ ได้ซึ่งจะคล้ายกับการวินิจฉัยในปัญหาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน แต่เนื่องจากคำพิพากษา ของศาลไทยต้องแสดงเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยไว้ ศาลไทยจึงพยายามวางหลักเกี่ยวกับ "พยาน หลักฐานประกอบ" ขึ้นเพื่อที่จะอธิบายถึงมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญาที่ว่า โจทก์จะต้องพิสูจน์ ความผิดของจำเลยให้ได้ความชัดแจ้งจนถึงกับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (proof beyond a resonable doubt) ด้วยเหตุนี้เอง หลัก "พยานหลักฐานประกอบ" ของไทยจึงมีเฉพาะ ในคดีอาญา แต่ในคดีแพ่งไม่มี ส่วนหลักเกณฑ์ของ CORROBORATION ในกฎหมายคอมมอนลอว์ นั้นมีทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา

สำหรับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไทยเกี่ยวกับ "พยานหลักฐานประกอบ" นั้น จากการศึกษา พบว่าศาลฎีกาไทยตีความหมาย "พยานหลักฐานประกอบ" เป็น 2 นัย นัยแรกหมายถึง การ พิจารณาคดีของศาลโดยเฉพาะในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องรวบรวมพยาน หลักฐานทุกชนิดและทุกชั้นที่มี เพื่อพิจารณาว่าจะเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง หรือไม่ ดังนั้น พยานหลักฐานทุกชั้นไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่งหรือเป็นเพียงพยานหลักฐาน ชั้นรอง (the best evidence and inferior evidence) เป็นประจักษ์พยานซึ่งเป็นพยานที่เห็นเหตุการณ์โดยตรงหรือเป็นเพียงพยานบอกเล่า (eye witness and hearsay) เป็นพยานโดยตรงซึ่งแสดงให้เห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงซึ่งทุ่มเถียงกันในกรณีโดยตรงหรือเป็นเพียง พยานแวดล้อมกรณีอันอาจทำให้ศาลพึงอนุมานหรือสันนิษฐานถึงข้อเท็จจริงในประเด็นได้ (direct evidence and circumstantial evidence) พยานหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ศาลต้องนำมา ประกอบกันเพื่อพิจารณาซึ่งพยานหลักฐานที่นำมาประกอบกันเพื่อพิจารณานี้ ไม่ใช่ความหมายเดียวกับ corroborative evidence ในกฎหมายคอมมอนลอว์

ส่วนความหมายนัยที่สองของ "พยานหลักฐานประกอบ" นั้น จากการศึกษาพบว่า ตรงกับหลัก CORROBORATION หรือการหาพยานหลักฐานอื่นมายืนยันหรือสนับสนุนในกฎหมาย คอมมอนลอว์ เนื่องจาก ในบางครั้งศาลยังต้องอาศัยพยานหลักฐานบางอย่างซึ่งแม้จะยังคงมี ข้อบกพร่องหรือข้อสงสัยบางประการ เช่น คำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน คำให้การ ของพยานซึ่งเป็นคำบอกเล่าพยานหลักฐานเหล่านี้ศาลรับฟังแต่ยังคงตั้งเรื่องน่าหนัก กล่าวคือ ล่าฟังเพียงพยานหลักฐานประเภทนี้ย่อมไม่พอฟังลงโทษจำเลยได้ ต้องมีพยานหลักฐานอื่นมา ประกอบเพื่อยืนยันหรือสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม แม้ "พยานหลักฐานประกอบ" ตามนัยที่สองจะตรงกับหลัก CORROBORATION ในแง่ของการหาพยานหลักฐานอื่นมายืนยันหรือสนับสนุนพยานหลักฐานซึ่งยังมี ข้อบกพร่อง แต่กรณีใดบ้างที่ต้องการพยานหลักฐานอื่นมาประกอบนั้น ตามแนวคำพิพากษาฎีกา ไทยกับกรณีที่กฎหมายคอมมอนลอว์กำหนดไว้ซึ่งมี 2 กรณีนั้นไม่ตรงกัน กล่าวคือ ในกฎหมาย คอมมอนลอว์ ข้อเท็จจริงบางอย่างไม่สามารถหาพิสูจน์ความคิดของจำเลยได้ถ้าปราศจาก พยานหลักฐานอื่นมายืนยันหรือสนับสนุนกรณีหนึ่ง (some facts cannot be proved without corroboration) อีกกรณีได้แก่ การที่ศาลจะต้องให้คำเตือนแก่ลูกขุนหรือศาลเองในกรณีของ คดีที่พิจารณาโดยไม่มีลูกขุนถึงอันตรายจากการที่จะสรุปข้อเท็จจริงเป็นยุติจากพยานหลักฐานบาง อย่างโดยปราศจากพยานหลักฐานอื่นมายืนยันหรือสนับสนุน (in some cases the judge must warn the jury (or himself, if he is sitting alone) of the dangers of reaching a conclusion without corroboration) กรณีแรกเป็น กรณีที่กฎหมายบังคับว่าพยานหลักฐานที่จะฟังเพื่อลงโทษจำเลยนั้นจะต้องมีพยานหลักฐานประกอบ (cases in which corroboration is required as a matter of law) ซึ่งได้แก่ พยานหลักฐานในคดีความผิดฐานเบิกความเท็จ (Perjury) พยานหลักฐานในความ ผิดฐานล่อลวงหญิงไปเพื่อการประเวณี (Procuring under the Sexual Offence Act 1956) พยานหลักฐานในความผิดฐานขับรถเร็วเกินอัตรา (Exceeding Speed Limits) และพยานหลักฐานของพยานเด็กซึ่งไม่ได้สาบาน (Unsworn evidence of children) ส่วนกรณีที่สองเป็นกรณีที่ศาลจะต้องมีคำเตือนคณะลูกขุนว่าเป็นการอันตรายมาก หากลูกขุนจะ

ตัดสินว่า จำเลยได้กระทำความผิดโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ไม่มีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ อันเป็นกรณีที่ทางปฏิบัติถือกันว่าควรจะต้องมีพยานหลักฐานประกอบ (cases in which corroboration is required as a matter of practice) ซึ่งได้แก่ พยานหลักฐานของผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิดกับจำเลย (Accomplice) คำให้การของพยานเด็กที่ได้สาบานแล้ว (Evidence of Children) และคำให้การของเหยื่อหรือเจ้าทุกข์ในคดีความผิดทางเพศ (Complaints in Sexual Offence)

ส่วนกรณีของข้อเท็จจริงบางอย่างจะต้องมีพยานหลักฐานประกอบจึงจะรับฟังได้ตามกฎหมายไทยนั้น ศาลฎีกาไทยได้วินิจฉัยไว้เป็นแนวทางมาโดยตลอดว่า คำให้การรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน คำจำกัดของผู้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยและคำให้การของพยานที่เป็นพยานบอกเล่า เหล่านี้เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน้อย ศาลจะต้องรับฟังด้วยความระมัดระวังและจะต้องมีพยานหลักฐานอย่างอื่นมาประกอบอยู่ด้วย จึงจะมีน้ำหนักให้ฟังลงโทษจำเลยในคดีอาญาได้

ปัญหาที่ต้องพิจารณาก็คือ หลัก "พยานหลักฐานประกอบ" ของไทยนั้นนำเอาแต่ผลของหลัก CORROBORATION มา ส่วนเหตุที่ต้องใช้ต่างกัน กล่าวคือ วางแนวทางเหมือนกันว่าพยานหลักฐานบางประเภทต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ แต่พยานหลักฐานประเภทใดหรือกรณีใดต้องการพยานหลักฐานประกอบมีความแตกต่างกันที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ข้อแตกต่างประการสำคัญของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์กับระบบกฎหมายของประเทศไทยก็คือ ระบบการกลั่นกรองพยานหลักฐานที่เรียกว่า ระบบการรับฟังพยานหลักฐาน (admissible) ซึ่งในกฎหมายคอมมอนลอว์ขั้นตอนของการรับฟังพยานหลักฐานนี้มีความสำคัญมาก พยานหลักฐานทุกชั้นที่จะผ่านเข้าสู่การรับรู้ของลูกขุนนั้นจะต้องผ่านการพิจารณาของศาลเสียก่อนว่ารับฟังได้ตามกฎหมายหรือไม่ หากพยานหลักฐานชั้นใดศาลพิจารณาแล้ว เห็นว่ารับฟังไม่ได้ก็จะถูกตัดออกไป ซึ่งลูกขุนจะไม่มีโอกาสได้รับรู้เลย

ในขณะที่ระบบการกลั่นกรองพยานหลักฐานของไทยไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับในกฎหมายคอมมอนลอว์ ทำให้พยานหลักฐานบางอย่างเข้าสู่การพิจารณาคดีทั้ง ๆ ที่ยังมีข้อบกพร่องซึ่งศาลก็จำเป็นต้องรับเอาไว้แม้จะเห็นว่ายังมีข้อสงสัย

ปัญหาต่อไปที่จะพิจารณาก็คือ การวางแนวทางเกี่ยวกับ "พยานหลักฐานประกอบ" นี้ จะเป็นการจำกัดดุลพินิจของศาลในการที่จะประเมินค่าพยานหลักฐานหรือไม่ ในข้อนี้เห็นว่าไม่เป็นการจำกัดดุลพินิจของศาล เนื่องจากว่าการกำหนดแนวทางดังกล่าวไม่ใช่การวางหลักกฎหมาย หากแต่เป็นเพียงทางปฏิบัติของศาลที่จะต้องพิจารณาถึงพยานหลักฐานประกอบในกรณีที่จะต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานบางประเภทที่ยังคงมีข้อบกพร่อง และถ้าหากศาลมีเหตุผลอันหนักแน่นหรือมีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี ศาลก็ยังสามารถใช้ดุลพินิจที่จะรับฟังพยานหลักฐานที่ยังมีข้อบกพร่องนั้นได้แม้จะปราศจากพยานหลักฐานประกอบ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลัก "พยานหลักฐานประกอบ" ของไทย มิใช่เป็นหลักกฎหมายที่ตายตัวว่าต้องมีพยานหลักฐานประกอบ มิฉะนั้นจะรับฟังไม่ได้เหมือนกับกรณี corroboration is required as a matter of law หากแต่เป็นเพียงแนวทางหรือทางปฏิบัติที่วางไว้ให้ศาลต้องคำนึงถึงพยานหลักฐานประกอบในกรณีที่ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานบางอย่าง เช่นเดียวกับกรณี corroboration is required as a matter of practice ซึ่งท้ายที่สุดแล้วศาลก็อาจรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังปราศจากพยานหลักฐานประกอบก็ได้ เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดีหรือมีเหตุผลอันหนักแน่นที่จะรับฟังเช่นนั้น อันเป็นการใช้ดุลพินิจที่อิสระและชอบด้วยเหตุผลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นหลักทั่วไปนั่นเอง

ดังนั้นจึงอาจสรุปถึงเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ที่จะสนับสนุนถึงความสำคัญของการวางแนวทางเกี่ยวกับ "พยานหลักฐานประกอบ" ได้แก่

ประการแรก เป็นการวางแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานบางประเภท กล่าวคือ ทำให้ศาลและคู่ความที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานจะได้ทราบอย่างน้อยที่สุด หากเป็นกรณีของพยานหลักฐานซึ่งยังมีข้อบกพร่องเพียงขึ้นเดียว โอกาสที่จะรับฟังลงโทษจำเลยได้นั้นมีน้อยมาก ซึ่งหากคู่ความหรือ

เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานไม่สนใจหรือละเลยที่จะแสวงหาพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ โดยยังคงนำเสนอพยานหลักฐานชิ้นนั้นเพียงลำพัง โอกาสที่จะแพ้คดีก็มีมาก และถ้าศาลตัดสินยกฟ้องจำเลย เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอและคดีถึงที่สุดแล้ว ก็จะไม่สามารถนำคดีนั้นมาฟ้องจำเลยผู้นั้นได้อีกแม้ต่อมาจะปรากฏพยานหลักฐานที่ยืนยันความผิดของจำเลย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อหนึ่งที่ว่า "บุคคลจะไม่เดือดร้อนสองครั้งในเรื่องเดียวกัน" หรือ *ne bis in idem* ฉะนั้น คดีอาญาที่จะดำเนินการได้ต้องเป็นคดีอาญาเรื่องใหม่ ถ้าเป็นคดีอาญาเรื่องเก่าแล้วจะรื้อมาดำเนินการอีกไม่ได้⁹ นอกจากนี้ยังช่วยให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานซึ่งยังมีข้อบกพร่องนั้นไปในแนวเดียวกัน มิฉะนั้นก็จะเกิดความสับสนและข้อสงสัยว่าทำไมพยานหลักฐานซึ่งมีลักษณะ เป็นอย่างเดียวกันแต่ศาลกลับรับฟังและให้น้ำหนักแตกต่างกัน

ประการที่สอง เนื่องจากคำพิพากษาของศาลไทยต้องแสดงเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย การที่ศาลวางหลักเกี่ยวกับ "พยานหลักฐานประกอบ" ก็เพื่อที่จะอธิบายถึงเหตุผลว่า พยานหลักฐานบางประเภทถ้าไม่มีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ ย่อมไม่สามารถรับฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้แน่ชัดถึงกับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ในขณะที่ระบบคอมมอนลอว์ คำวินิจฉัย (verdict) ของลูกขุนนั้นไม่ต้องแสดงเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 บัญญัติว่า "ถ้าศาลเห็นว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้ว ก็ไม่มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกฟ้องคดีให้ศาลยกฟ้องโทษที่ปล่อยจำเลยไป . . ."

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 บัญญัติว่า "สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้ . . . (4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง . . ."

2. พยานหลักฐานประกอบคืออะไร และกรณีใดต้องการพยานหลักฐานประกอบ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่สำคัญของพยานหลักฐานประกอบหรือ corroborative evidence ก็เพื่อยืนยันหรือสนับสนุนพยานหลักฐานอื่นที่ซึ่งมีความบกพร่องให้มีความแน่นอน น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น ความหมายของพยานหลักฐานประกอบก็คือ พยานหลักฐานซึ่งมีแนวโน้มที่จะ ยืนยันข้อความจริง¹⁰ หรือความถูกต้องแน่นอนของพยานหลักฐานอื่นในรายละเอียดที่สำคัญ¹¹ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการเพิ่มน้ำหนักให้กับพยานหลักฐานซึ่งยังคงมีข้อบกพร่องนั่นเอง

ดังได้กล่าวถึงแล้วในบทก่อนว่า ในปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญานั้น ศาลรับฟังโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้ความ อ่างพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นพยานในประเด็นโดยตรง หรือ จะต้องเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเท่านั้น แม้พยานอื่น ๆ ที่น่าจะพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า จำเลย มีผิดหรือบริสุทธิ์ ย่อมน่าเข้าสืบให้ศาลรับฟังได้ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ความในมาตรา 226 นั้น เป็นเพียงกฎหมายให้ศาลรับฟังพยานที่อ้าง ใช้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์เท่านั้น แต่เมื่อศาลยอมรับฟังพยานดังกล่าวแล้ว ศาลจะลงโทษ จำเลยหรือไม่ ต้องวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานอีกชั้นตอนหนึ่ง เหตุนี้ พยานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ย่อมอ้างเป็นพยานได้ ส่วนการที่จะเชื่อหรือไม่เพียงใดย่อมสุดแล้วแต่ พยานหลักฐานนั้น ๆ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1368/2503)

¹⁰ G.D. Nokes, An Introduction to Evidence, P. 500.

¹¹ R.v. Baskerville (1916) 2 K.B. 658.

อย่างไรก็ตาม กรณีของข้อเท็จจริงบางอย่างจะต้องมีพยานหลักฐานประกอบตามกฎหมายไทยนั้น ศาลฎีกาได้วางแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า พยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องบางประเภทต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ จึงจะมีน้ำหนักให้ฟังลงโทษจำเลยได้ ในชั้นนี้จะพิจารณาว่า พยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องดังกล่าวได้แก่กรณีใดบ้าง และทำไมจึงต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ

คำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน

กรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพชั้นสอบสวน แต่ต่อมาได้ปฏิเสธในชั้นศาลมีปัญหาว่า คำรับสารภาพชั้นสอบสวนนั้นจะรับฟังได้แค่ไหน เพียงใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1729/2529 วินิจฉัยว่า คำให้การของจำเลยชั้นสอบสวนที่ทำให้การด้วยความสมัครใจ มิได้ถูกบังคับ ไซ้ยันจำเลยในชั้นศาลได้

คำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยจะรับฟังในชั้นศาลได้เพียงใด อยู่ที่ความสามารถในการนำสืบพยานของโจทก์เป็นสำคัญ เพราะโจทก์จะต้องนำสืบให้ชัดเจนว่าคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนนั้นเป็นคำให้การที่เป็นไปด้วยความสมัครใจ มิได้ถูกบังคับ ชูเชิญ หลอกหลวง หรือมีการให้สัญญาอย่างหนึ่งอย่างใด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135) ทั้งพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาให้ทราบและบอกให้ทราบด้วยว่า ถ้อยคำที่จำเลยจะให้การในชั้นสอบสวนนั้นใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาในชั้นพิจารณาของศาลได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134)

เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในการรับฟังคำรับสารภาพของจำเลยก็คือ ความสมัครใจ ซึ่งในกฎหมายคอมมอนลอว์ก็ยึดถือเงื่อนไขข้อนี้เป็นสำคัญเช่นกัน กล่าวคือ ถือเป็นหลักว่า หากคำรับสารภาพนั้นได้กระทำโดยปราศจากความสมัครใจ คำรับสารภาพนั้นย่อมรับฟังไม่ได้ตามกฎหมาย

หากคำรับสารภาพได้กระทำด้วยความสมัครใจแล้ว ในปัญหาว่า คำรับสารภาพนั้น ต้องการพยานหลักฐานอื่นมาประกอบหรือไม่นั้น ในอังกฤษลูกขุนสามารถพิจารณาตัดสินความผิดของจำเลยได้โดยอาศัยคำรับสารภาพที่ปราศจากพยานหลักฐานอื่นประกอบ¹² โดยถือว่าคำรับสารภาพในคดีอาญาสามารถรับฟังเพื่อยืนยันความผู้ให้คำรับสารภาพนั้นได้ ถ้าการรับสารภาพนั้นเกิดขึ้นโดยสมัครใจ ส่วนในสหรัฐอเมริกาถือเป็นหลักเลยว่า ก่อนที่จะมีการนำสืบถึงคำรับสารภาพของจำเลยจะต้องปรากฏว่าคำรับสารภาพนั้นมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ¹³

สำหรับในประเทศไทยก็ถือหลักว่าคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน ต้องเป็นการรับสารภาพด้วยความสมัครใจ มิได้มีการจูงใจ มีค้ำประกันสัญญา ชูเชื้อ หลอกหลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น อย่างไรก็ตาม แม้จะปรากฏว่าคำรับสารภาพชั้นสอบสวนนั้นจะเป็นการได้มาโดยชอบแล้วก็ตาม ศาลจะถือเอาเฉพาะคำรับสารภาพของจำเลยชั้นสอบสวนนี้เพียงอย่างเดียวมารับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษจำเลยมิได้ต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า คำรับสารภาพชั้นสอบสวนนี้เป็นพยานชั้นที่สอง เมื่อปรากฏว่าตัวจำเลยเองซึ่งมาให้การต่อศาลปฏิเสธความผิดแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดดังฟ้อง ดังนั้น หากโจทก์มีเพียงคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนเพียงอย่างเดียว ศาลก็จะฟังลงโทษจำเลยเพราะคำรับสารภาพนั้นไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2813-2814/2523 โจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน คงมีแต่คำรับสารภาพชั้นสอบสวน และบันทึกนํ้าขึ้นสถานที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเท่านั้น เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นพิจารณาคดี ก็ลงโทษจำเลยไม่ได้

¹² J.D. Heydon, Cases and Materials on Evidence, P. 97.

¹³ Mc Cormick's, Handbook of the Law of Evidence, P. 346.

คำจำกัดความของผู้ร่วมกระทำความผิด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 บัญญัติห้ามมิให้โจทก์อ้าง จำเลยเป็นพยาน แต่ถ้าหากบุคคลที่โจทก์อ้างอิงเป็นพยานนั้นมิได้อยู่ในฐานะจำเลยในขณะที่ เข้า เบิกความ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะโจทก์ก็ยังไม่ได้อ้างฟ้องหรือฟ้องแล้วถอนฟ้อง หรือฟ้องแล้วและศาลมี คำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้ว ทั้งนี้รวมถึงกรณีที่พยานผู้นั้น เป็นเพียงผู้กระทำ ความผิดร่วมกับจำเลย แต่มิได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีนี้ด้วย บุคคลเหล่านี้โจทก์ย่อมอ้างเป็นพยานได้ไม่ขัดมาตรา 232

อย่างไรก็ตาม ให้นำหนักในการรับฟังคำจำกัดความของผู้ร่วมกระทำ ความผิดกับจำเลยนี้ ศาลจะนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อลงโทษจำเลยได้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ เหตุผลที่ศาลให้นำหนักในการรับฟังคำจำกัดความของผู้ร่วมกระทำ ความผิดว่าจะรับฟังเพียงลำพังเพื่อ ลงโทษจำเลยไม่ได้ นั้น เพราะเห็นว่าผู้ร่วมกระทำ ความผิดย่อมมีความ เกรงกลัวต่อความผิด และโทษที่จะได้รับ การให้การหรือเบิกความขัดต่อจำเลยอาจจะมิได้เป็นไปตามความจริง แต่เพื่อปิดความรับผิดชอบหรือเพื่อให้ตนได้รับโทษน้อยลงหรือพ้นโทษไปเลย นอกจากนี้ ในกรณีที่ ได้ให้การไว้กับผู้อื่นหรือในชั้นสอบสวนยังถือได้ว่า เป็นพยานบอกเล่าซึ่งโดยหลักแล้วจะรับฟัง ไม่ได้ เพราะมิได้กระทำต่อหน้าศาลและต่อหน้าจำเลย เป็นคำให้การที่พยานมิได้สาบานตน ตามลัทธิศาสนาต่อหน้าศาล มิได้ผ่านการถามค้านเพื่อกระจายข้อเท็จจริง สำหรับค้นคว้าหา ความจริงโดยละเอียดตามกระบวนการ ความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 81/2530)

เมื่อเหตุการณ์ห้ามรับฟังมีเช่นที่กล่าวนี้ หากโจทก์พิสูจน์ได้ว่าคำจำกัดความของจำเลย ด้วยกันนั้นมิได้เกิดจากเหตุผลดังกล่าว ศาลก็อาจรับฟังคำจำกัดความนี้ลงโทษจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2218/2531 คำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยที่ 1 แม้เป็นคำจำกัด ทอดที่รับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ให้มีน้ำหนักได้ เพราะไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้รับประโยชน์จากการขัดต่อถึงจำเลยที่ 2 แต่ประการใด ทั้งมีเหตุผลอยู่ในตัวว่า หาก จำเลยที่ 2 มิได้ร่วมกระทำผิดก็ไม่น่าจะเป็นเหตุให้จำเลยที่ 1 ให้การพาดพิงถึงจนกระทั่ง

เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานตำรวจวางแผนการให้จำเลยที่ 1 นัดหมายให้จำเลยที่ 2 ออกจากบ้าน มาเพื่อพบตนและถูกจับได้ แสดงให้เห็นว่าคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยที่ 1 ในส่วนที่พาดพิง ถึงจำเลยที่ 2 มีความจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ชี้ให้เห็นแนววินิจฉัยในกรณีการให้พยานหลักฐานของจำเลย ด้วยกันซึ่งไม่ค่อยลงรอยกับหลักที่มีมาแต่เดิม โดยมีเหตุผลว่า เมื่อฟังได้ว่าเป็นคำให้การที่มีได้ กระทำเพื่อให้ผู้ชั่งตวงวัดหรือได้รับประโยชน์แล้ว ก็น่าจะรับฟังได้

จากอัตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากคำให้การของผู้ร่วมกระทำผิดดังกล่าว ทำให้ศาลในระบบคอมมอนลอว์เกรงว่าลูกขุนอาจจะไม่สามารถแยกแยะความไม่น่าเชื่อถือของ คำให้การดังกล่าวได้ กฎหมายคอมมอนลอว์จึงได้วางหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดให้ลูกขุนได้ตระหนักถึง อัตรายดังกล่าว โดยถือกันว่า เมื่อลูกขุนจะต้องพิจารณาคำให้การของพยานซึ่งเป็นผู้ร่วม กระทำความผิดกับจำเลย ลูกขุนจะต้องถูกเตือนว่าพยานผู้นั้นเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดกับจำเลย และ เป็นอัตรายหากลูกขุนจะตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดโดยอาศัยคำให้การของพยานซึ่งเป็นผู้ ร่วมกระทำผิดกับจำเลยเพียงลำพังโดยปราศจากพยานหลักฐานอื่นประกอบ

คำให้การของพยานซึ่งเป็นคาบอกล่า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 902/2527 คำให้การชั้นสอบสวนของพยาน รับฟังเป็นพยาน หลักฐานในคดีอาญาได้ เพราะในคดีอาญาพยานหลักฐานที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือ บริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ และเมื่อโจทก์มีประจักษ์พยานอื่น คำให้การชั้นสอบสวนของ พยานที่ไม่ได้ตัวมาสืบเพราะอิทธิพลของคนร้าย ย่อมรับฟังประกอบประจักษ์พยานลงโทษจำเลยได้

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ จะเห็นว่าในคดีอาญานั้น พยานหลักฐานที่น่าจะพิสูจน์ว่าจำเลย มีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่แม้จะอ้างเป็นพยานได้ดังกล่าวแล้ว แต่การที่ ศาลจะวินิจฉัยชี้ว่าพยานว่าจะมีน้ำหนักลงโทษจำเลยได้หรือไม่เป็นอีกปัญหาหนึ่ง เดิมมี

แนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่า คำให้การพยานชั้นสอบสวน ศาลจะรับฟังได้แต่เพียงเป็นพยานประกอบคำเบิกความต่อศาล แล้วกลับไปเอาคำพยานชั้นสอบสวนมาฟังลงโทษจำเลยนั้นหาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 660/2496) คำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่า จะรับฟังได้แต่เพียงเป็นพยานประกอบคำเบิกความของพยานในชั้นศาล เมื่อคำเบิกความของพยานโจทก์ในชั้นศาลไม่มีผู้ใดรู้เห็นว่า จำเลยกระทำความผิดคงมีแต่เพียงคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเท่านั้น พยานหลักฐานของโจทก์จึงยังไม่พอฟังลงโทษจำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 656/2519)

ต่อมาความเห็นได้เปลี่ยนไปโดยท่านองว่า หากมีเฉพาะคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเท่านั้น แต่มีเหตุผลให้เชื่อได้ว่า พยานที่ให้การไว้ในชั้นสอบสวนจะเป็นความจริงแล้ว เช่น พยานแก่งกลับคำในชั้นศาล หรือไม่อาจนำพยานมาเบิกความต่อศาลได้ด้วยเหตุสุดวิสัย และที่สำคัญต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบทำให้เกิดความเชื่อว่า ความจริงเป็นดังที่พยานได้เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวน ศาลก็รับฟังลงโทษได้ ความเห็นนี้เกิดจากสภาพสังคมที่ผันแปรไปจากเดิมเป็นอันมาก ด้วยอิทธิพลในการทำลายล้างพยาน หรือจ้างพยานให้กลับคำ เพราะพยานเกรงกลัวฝ่ายจำเลยไม่ว่าจะรอดโดยการใช้อิทธิพลทางใดก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะรัฐไม่อาจปราบปรามการใช้อิทธิพลดังกล่าวได้ อีกทั้งยังไม่มีระบบการช่วยเหลือคุ้มครองพยานได้อย่างเพียงพอ ทำให้ความจำเป็นที่จะต้องรับฟังคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนมีเพิ่มขึ้น เหตุนี้เองในปัจจุบันจึงเห็นว่า ถ้อยคำของพยานที่พนักงานสอบสวนได้จดบันทึกไว้ในชั้นสอบสวนนั้น ถ้าเป็นพยานที่ได้มาจากการสอบสวนโดยชอบ ศาลก็รับฟังและถ้าหากมีพยานหลักฐานอื่นประกอบทำให้เชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น และมีน้ำหนักเพียงพอที่จะฟังว่าจำเลยทำผิด ก็ย่อมรับฟังลงโทษจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1781/2522 ผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเราให้การไว้ในชั้นสอบสวน แต่โจทก์นำมาเบิกความในชั้นศาลไม่ได้ เพราะไปเสียจากบ้านหาตัวไม่พบ ศาลรับฟังประกอบคำพยานโจทก์และคำรับของจำเลยชั้นสอบสวนลงโทษจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 902/2527 คำให้การชั้นสอบสวนของพยานที่ไม่ได้ตัวมาสืบ เพราะอิทธิพลของคนร้าย ย่อมรับฟังประกอบกับประจักษ์พยาน ลงโทษจำเลยได้

กรณีของคำให้การของพยานที่ให้การในชั้นสอบสวนแต่ไม่ได้ตัวมาเบิกความในชั้นศาลนี้ ในระบบคอมมอนลอว์ถือว่าเป็นพยานบอกเล่าและไม่เข้าช้อยกเว้นของพยานบอกเล่า ผลก็คือ คำให้การพยานชั้นสอบสวนดังกล่าวจะถูกตัดออกตั้งแต่ในชั้นการรับฟังพยานหลักฐาน ดังนั้น ในปัญหาที่ว่าคำให้การของพยานอันเป็นคำบอกเล่าจะมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเพียงใด และต้องมีพยานหลักฐานประกอบหรือไม่จึงไม่เกิดขึ้น

ส่วนในประเทศไทย คำให้การพยานชั้นสอบสวนซึ่งไม่ได้ตัวมาเบิกความในชั้นศาลนี้ก็ถือว่าเป็นพยานบอกเล่าเช่นกัน แต่เป็นพยานบอกเล่าที่ไม่ตรงกับความหมายของ Hearsay ในกฎหมายคอมมอนลอว์ กล่าวคือ ศาลไทยถือว่าเพราะเป็นพยานบอกเล่าจึงมีน้ำหนักน้อยหรืออีกนัยหนึ่งศาลไทยใช้คำว่า เป็นพยานบอกเล่า เพื่อแสดงให้เห็นถึงน้ำหนักความน่าเชื่อถือของมีน้ำหนักน้อย ดังนั้นโดยลำพังจึงรับฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ ต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบ

3. ลักษณะหรือคุณสมบัติของพยานหลักฐานประกอบ

ดังได้กล่าวแล้วว่า กฎเกณฑ์ของการหาพยานหลักฐานมายืนยันหรือสนับสนุน (corroboration) หรือพยานหลักฐานประกอบ (corroborative evidence) หมายถึง การหาพยานหลักฐานซึ่งมีแนวโน้มที่จะยืนยันข้อความจริงหรือความถูกต้องแน่นอนของพยานหลักฐานชั้นอื่นในรายละเอียดที่สำคัญ และเพื่อที่จะให้บรรลุผลในการทำหน้าที่ดังกล่าวตัวของพยานหลักฐานประกอบเองจะต้องรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (admissible) และที่สำคัญมักจะต้องมีที่มาเป็นอิสระแยกต่างหากจากพยานหลักฐานอื่นที่จะถูกยืนยันหรือสนับสนุน (independent) ¹⁴ นอกจากนี้ในกฎหมายอังกฤษยังถือว่าพยานหลักฐานประกอบจะต้องสามารถบ่งชี้ได้ว่า จำเลยได้กระทำความผิด (implication of the accused) ¹⁵ ที่ว่าต้องบ่งชี้ว่าจำเลยได้กระทำ

¹⁴ Ibid., P. 245.

¹⁵ Ibid., P. 270.

ความผิด หมายความว่า จะต้องแสดงให้เห็นว่า ความผิดได้ถูกกระทำขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำ ความผิดนั้น ซึ่งในข้อนี้จะแตกต่างจากลักษณะของพยานหลักฐานประกอบในสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ศาลอเมริกันส่วนใหญ่ถือว่าพยานหลักฐานประกอบจะต้องมีคุณสมบัติเพียงเป็นพยานหลักฐานอิสระ ที่มีแนวโน้มจะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น¹⁶ ไม่ถึงขนาดต้องแสดงให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเหมือนอย่างในอังกฤษ ลักษณะดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนาม corpus delicti อันมีความหมายถึง ข้อเท็จจริงที่ถือว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือ วัตถุที่เป็นพยานหลักฐานว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น¹⁷

สำหรับลักษณะหรือคุณสมบัติของพยานหลักฐานประกอบตามแนวคำพิพากษาฎีกาไทยนั้น จะเห็นว่าไม่ได้กำหนดไว้ให้แน่ชัด เป็นแต่การตัดสินเป็นรายกรณีไปว่ากรณีนั้น ๆ ศาลรับฟัง พยานหลักฐานใดบ้างประกอบกันเพื่อฟังลงโทษจำเลย เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 401/2496 คดีลักทรัพย์ ถ้าเพียงแต่กันผู้ต้องหาด้วยกันมาเป็น พยานโจทก์ 2 ปาก คดีไม่มีน้ำหนักพอที่จะลงโทษจำเลยได้ แต่ถ้าหากโจทก์มีเจ้าทรัพย์และ พนักงานสอบสวนประกอบว่า จำเลยได้รับสารภาพในชั้นสอบสวนโดยสมัครใจ ทั้งได้รับสารภาพ ต่อพนักงานสอบสวนต่อหน้าเจ้าทรัพย์ด้วย คดีก็ฟังลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2001/2514 คำเบิกความของผู้ที่ร่วมกระทำผิดด้วยกันที่พนักงาน สอบสวนกันไว้เป็นพยานนั้นมีน้ำหนักน้อย ถ้ามีพยานประกอบก็รับฟังลงโทษจำเลยได้ คำเบิกความ ของพยานโจทก์ผู้ร่วมกระทำผิดกับจำเลยประกอบกับคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน และ การที่จำเลยนอกรีตที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพชั้นสอบสวน รับฟังลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ได้

¹⁶ Mc Cormick's, Handbook of the Law of Evidence, P. 346.

¹⁷ ธง วิทย์วัฒน์, พจนานุกรมศัพท์และสำนวนกฎหมาย (อังกฤษ-ไทย), หน้า 77.

คำพิพากษาฎีกาที่ 968/2529 คำให้การของผู้เสียหายและประจักษ์พยานที่ห้าว่าในชั้นสอบสวนรวมทั้งบันทึกการชี้ตัวจำเลยถือเป็นพยานบอกเล่า เมื่อไม่ได้ตัวผู้เสียหายและประจักษ์พยานมาเบิกความต่อศาล เพราะโจทก์ไม่สามารถติดตามตัวมาได้ยอมเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน้อยเช่นกัน แต่เมื่อฟังประกอบกับคำเบิกความขัดทอดของผู้มีส่วนร่วมกระทำผิด และคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนที่จำเลยได้ให้ไว้ด้วยความสมัครใจแล้ว หากมีน้ำหนักฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดจริง ก็สามารถรับฟังลงโทษจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 11020/2521 คำเบิกความของพยานโจทก์ 3 ปากมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการกระทำผิด ถือเป็นคำขัดทอดระหว่างผู้กระทำผิด ไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง ส่วนคำของผู้ที่จำเลยเคยเล่าให้ฟังว่าได้ปล้นทรัพย์รายนี้ แต่ไม่ได้ตัวมาสืบ คงมีแต่คำให้การจดไว้ในชั้นสอบสวน เป็นพยานบอกเล่ารับฟังไม่ได้ ดังนั้น พยานหลักฐานของโจทก์และพยานแวดล้อมจึงไม่ได้ได้ว่า จำเลยกระทำผิดตามฟ้อง

จากการวิเคราะห์แนวคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวนพบว่าหลักที่สำคัญที่สุดในการที่จะพิจารณาว่า คำให้การรับสารภาพของจำเลยจะรับฟังในชั้นศาลได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสมัครใจเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นชัดเจนว่าจำเลยได้ให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนโดยสมัครใจ มิได้ถูกบังคับ ชูเชิญ หลอกลวง หรือให้สัญญาอย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากนี้จำเลยจะต้องได้รับการแจ้งข้อหาให้ทราบและบอกให้ทราบด้วยว่าถ้อยคำที่จำเลยให้การในชั้นสอบสวนนั้นจะใช้ เป็นพยานหลักฐานอันเขาในชั้นพิจารณาของศาลได้ ดังนั้น ข้อพิจารณาเบื้องต้นก็คือ คำรับสารภาพชั้นสอบสวนจะมีน้ำหนักก็ต่อเมื่อโจทก์นำสืบพยานหลักฐานประกอบให้ฟังได้ว่า จำเลยให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจ และตามความสัตย์จริง

เนื่องจากคำรับสารภาพชั้นสอบสวนนี้ถือเป็นพยานบอกเล่าที่ศาลรับฟังเท่านั้น มิใช่เป็นพยานที่มีน้ำหนักให้ศาลลงโทษ หากศาลจะลงโทษผู้กระทำผิดจะต้องชั่งน้ำหนักพยานทั้งหมดอีกครั้งหนึ่งว่ามีพยานแน่นหนาพอที่จะลงโทษผู้กระทำผิดได้หรือไม่ ดังนั้นแล้วแต่คำรับ

สารภาพชั้นสอบสวนแต่เพียงอย่างเดียว แม้ศาลรับฟังก็ยังไม่อาจมีน้ำหนักเพียงพอที่ศาลจะฟังลงโทษผู้กระทำความผิดได้ จะต้องมียานหลักฐานอื่นประกอบเพิ่มเติมด้วย

ข้อพิจารณาประการต่อมาก็คือ ยานหลักฐานที่จะนำมาประกอบกับคำรับสารภาพชั้นสอบสวนนั้น จะต้องไม่ใช่ส่วนหนึ่งของคำรับสารภาพนั่นเอง เช่น ในกรณีที่โจทก์นอกจากจะมีคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวนแล้ว โจทก์ยังมีบันทึกการนำข้อเท็จจริงที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ อันเป็นยานหลักฐานประกอบแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นพิจารณาคดี ก็ฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2813-2814/2523)

ดังนั้น แนวทางในการแสวงหายานหลักฐานอื่นมาประกอบคำรับสารภาพจึงอาจสรุปได้เป็น 3 ประการ

ประการแรก เป็นยานหลักฐานที่แสดงหรือพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า จำเลยได้รับสารภาพในชั้นสอบสวนโดยสมัครใจ

ประการที่สอง ยานหลักฐานที่จะนำมาประกอบกับคำรับสารภาพนั้น จะต้องไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของคำรับสารภาพนั่นเอง เช่น ต้องมีคำของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้สอบสวนจนได้รับคำรับสารภาพนั้น เพราะการนำสืบเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เป็นพนักงานสอบสวนนั้น คงพิสูจน์ได้แต่เพียงว่าได้มีการรับสารภาพต่อหน้าตนเองและได้ทำคำรับสารภาพไว้เท่านั้น

ประการที่สาม ยานหลักฐานที่จะนำมาประกอบคำรับสารภาพนั้นจะต้องมีแนวโน้มที่จะพิสูจน์ได้ว่าได้มีการกระทำความผิดและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริงตามคำรับสารภาพ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1172/2510 คดีอาญาเรื่องฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา จำเลยให้การปฏิเสธชั้นศาล โจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน แต่มีคำให้การของจำเลย และชั้นสอบสวนรับว่าจำเลยเป็นคนยิงผู้ตาย โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิด พฤติการณ์ในการกระทำความผิดตั้งแต่ต้นจนจบโดยละเอียด และมีผู้กำกับการตำรวจ กับพนักงานสอบสวนมาเบิก

ความรับรองว่า จำเลยได้ให้การโดยสมัครใจ วัตถุประสงค์ที่เกิดเหตุ และถ่ายภาพไว้ด้วย นอกจากจะบันทึกคำให้การรับสารภาพของจำเลยไว้เป็นหนังสือแล้ว ยังมีบันทึกเสียงคำรับสารภาพของจำเลยมาเปิดให้ศาลฟังด้วย นอกจากนี้โจทก์ยังมีพยานบุคคลประกอบอีกว่า ได้พบเห็นจำเลยในเวลาก่อนเกิดเหตุและภายหลังเกิดเหตุ ณ บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่เกิดเหตุคดีนี้ ศาลรับฟังคำรับสารภาพชั้นสอบสวนของจำเลยประกอบกับพยานแวดล้อมเหล่านั้นลงโทษจำเลยได้ แม้โจทก์จะไม่มีประจักษ์พยานก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 381/2531 จำเลยรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนพร้อมทั้งนำเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมไปตรวจค้น และยึดเครื่องยนต์และชิ้นส่วนอุปกรณ์ของรถจักรยานยนต์ผู้เสียหายได้เป็นของกลาง คำรับสารภาพของจำเลยดังกล่าวแม้จะเป็นเพียงพยานบอกเล่า แต่เมื่อมาประกอบคำเบิกความของพยานโจทก์ซึ่งเป็นผู้จับกุมและสอบสวนพยานโจทก์จึงมีน้ำหนักฟังลงโทษจำเลยได้

ส่วนในกรณีของการรับฟังคำให้การของผู้ร่วมกระทำผิดกับจำเลยนั้น ดังได้กล่าวแล้วว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน แต่ในบางครั้งเป็นการยากที่จะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงจำเป็นต้องกันผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกันเป็นพยาน และเมื่อผู้ร่วมกระทำผิดที่ถูกกันไว้เป็นพยานมิได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วย จึงไม่ต้องห้ามบทกฎหมายดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1769/2519 ข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อเจ้าพนักงานจับ ส. ให้การว่าจำเลยและ ส. ไปทำการปล้น พนักงานสอบสวนกับ ส. ไว้เป็นพยาน และ ส. เบิกความยืนยันข้อความดังกล่าว ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคำของ ส. ซึ่งเป็นผู้กระทำผิด และโจทก์กันไว้เป็นพยาน เป็นคำพยานที่รับฟังได้ แต่มีน้ำหนักน้อย

ดังนั้น การที่จะรับฟังพยานประเภทนี้ลงโทษจำเลยได้นั้น โจทก์จะต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1659/2514 วินิจฉัยว่า โจทก์มีประจักษ์พยานปากเดียว ซึ่งเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับจำเลยแต่ถูกกันไว้เป็นพยาน ขาดพยานหลักฐานอื่นซึ่งควรนำมาประกอบคดีพยานหลักฐานของโจทก์ตกอยู่ในข่ายสงสัย จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ พยานหลักฐานที่จะนำมาประกอบต้องมีลักษณะอย่างไร

คำพิพากษาฎีกาที่ 401/2496 วินิจฉัยว่า คดีลักทรัพย์ ถ้าเพียงแต่กันผู้ต้องหาด้วยกันมาเป็นพยานโจทก์ 2 ปาก คดีไม่มีน้ำหนักพอที่จะลงโทษจำเลยได้ แต่ถ้าหากโจทก์มีเจ้าทรัพย์และพนักงานสอบสวนประกอบว่า จำเลยได้รับสารภาพในชั้นสอบสวนโดยสมัครใจ ทั้งได้รับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนต่อหน้าเจ้าทรัพย์ด้วย คดีก็ฟังลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2001/2514 วินิจฉัยว่า คำเบิกความของผู้ที่ร่วมกระทำผิดด้วยกันที่พนักงานสอบสวนกันไว้เป็นพยานนั้น มีน้ำหนักน้อย ถ้ามีพยานประกอบก็รับฟังลงโทษจำเลยได้ และว่าคำเบิกความของพยานโจทก์ผู้ร่วมกระทำผิดกับจำเลยประกอบกับคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวน และการที่จำเลยนั้นที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพชั้นสอบสวน รับฟังลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ได้

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว พอจะสรุปลักษณะของพยานหลักฐานที่จะนำมาประกอบได้เป็น 2 ประการคือ

ประการแรก ต้องไม่ใช่คำของผู้กระทำผิดอีกคนหนึ่งหรือหลายคนที่ถูกกันไว้เป็นพยานด้วยเหมือนกัน

ประการที่สอง เป็นพยานชั้นอื่นนอกจากคำของผู้กระทำผิดที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยได้เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดโดยอาจเป็นประจักษ์พยานหรือพยานเหตุผลแวดล้อมกรณีซึ่งสนับสนุนคำของผู้กระทำผิดด้วยกันในข้อสำคัญว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง

จึงเห็นว่า ลักษณะหรือคุณสมบัติของพยานหลักฐานประกอบของไทยต้องเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ตามกฎหมาย และมีที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานซึ่งต้องการพยานหลักฐานอื่นมาประกอบนั้น ส่วนในประเด็นที่ว่าจะต้องมีข้อบ่งชี้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (implication of the accused) เหมือนอย่างในกฎหมายอังกฤษหรือไม่นั้น เห็นว่าไม่จำเป็น ขอเพียงให้พยานหลักฐานประกอบนั้นมีแนวโน้มที่จะพิสูจน์ได้ว่า การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นก็เพียงพอแล้ว ทั้งนี้โดยเทียบเคียงกับหลัก corpus delicti ของสหรัฐอเมริกาตนเอง

ปัญหาพยานบอกเล่ากับพยานประกอบ

ในปัญหาของการอ้างพยานบอกเล่าเข้าสู่การพิจารณาคดีนี้มีแต่การโต้แย้งกันมานาน ทั้งฝ่ายผู้เห็นว่าโดยหลักแล้วห้ามมิให้รับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่ ... ซึ่งในความเห็นฝ่ายนี้ อ้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 95 (2) ในขณะที่อีกฝ่ายอ้างว่าในคดีอาญาพยานหลักฐานที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานได้ โดยอ้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 แต่ไม่ว่าจะอ้างมาตราใด ในที่สุดแล้วพยานบอกเล่าก็ย่อมเข้ามาสู่สำนวนเสมอ นอกจากนี้แนวคำพิพากษาฎีกายังวางหลักเกี่ยวกับการชี้แจงนำพยานบอกเล่าอีกด้วยว่า พยานบอกเล่าเป็นพยานที่มีน้ำหนักน้อยลำพังพยานบอกเล่าไม่อาจรับฟังลงโทษจำเลยได้ต้องมีพยานประกอบ

ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการอ้างและการรับฟังพยานบอกเล่าดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะไม่มีหลักกฎหมายที่ชัดเจนแน่นอน ก่อให้เกิดการตีความและมีความเห็นที่แตกต่างกัน การกำหนดหลักเกี่ยวกับการอ้างและการรับฟังพยานบอกเล่าจึงเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาถึง

ในระบบคอมมอนลอว์ เช่น ในอังกฤษถือเป็นหลักกฎหมายเลยว่าพยานบอกเล่าห้ามมิให้รับฟัง เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นให้รับฟังได้ ส่วนในสหรัฐอเมริกา F.R.E. Rule 802 ว่าหลักว่า พยานบอกเล่าห้ามมิให้รับฟัง เว้นแต่ที่กำหนดไว้โดย F.R.E. ... (Hearsay is not admissible except as provided by these rules ...) และใน F.R.E.

Rule 804 (b) ก็ได้วางหลักเกี่ยวกับข้อยกเว้นของการห้ามรับฟังพยานบอกเล่าไว้ โดยถือว่าการปฏิบัติตาม Rule 804 (b) (1)-(5) สามารถรับฟังเป็นพยานได้ ซึ่งเฉพาะ Rule (b) (5) (c) อันเป็นกรณีพิพาทหลักฐานที่อ้างไม่เข้าข้อยกเว้นตาม (1)-(4) ก็ยังสามารถรับฟังได้ หากศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจะสามารถบรรลุได้โดยการรับฟังข้อความนั้นเป็นพยาน *

* Rule 804 "(b) Hearsay exceptions. The following are not excluded by the hearsay rule if the declarant is unavailable as a witness :

- (1) Former testimony ...
- (2) Statement under belief of impending death. ...
- (3) Statement against interest ...
- (4) Statement of personal or family history. ...
- (5) Other exceptions. A statement not specifically covered by any of the foregoing exceptions but having equivalent circumstantial guarantees of trustworthiness, if the court determines that (A) the statement is offered as evidence of a material fact ; (B) the statement is more probative on the point for which it is offered than any other evidence which the proponent can procure through reasonable efforts ; and (C) the general purposes of these rules and the interests of justice will best be served by admission of the statement in to evidence. ...".

สำหรับในประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าหากจะต้องกำหนดเกณฑ์เกี่ยวกับการอ้างและการรับฟังพยานบอกเล่าในกฎหมายไทยแล้ว การที่จะยึดถือหลักเกณฑ์ Hearsay ในคอมมอนลอว์ซึ่งถือเป็นหลักว่า พยานบอกเล่าห้ามมิให้รับฟัง เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นนั้น ดูจะไม่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพราะอย่างไรก็ตาม พยานบอกเล่าโดยเฉพาะบันทึกคำให้การชั้นสอบสวนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีและต้องใช้ในคดีอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ก็เปิดกว้างให้พยานทุกชนิดที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์สามารถอ้างเป็นพยานได้อยู่แล้ว อีกทั้งยังมีแนวรับของกฎหมายคอมมอนลอว์เองที่จะเปิดโอกาสให้รับฟังพยานบอกเล่า เช่น ใน F.R.E. Rule 804 (b) (5)(c) ดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า สำหรับกฎหมายไทยการรับฟังพยานบอกเล่าน่าจะเป็นหลัก เว้นแต่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจึงจะใช้ดุลพินิจตัดพยานบอกเล่าโดยกำหนดว่า ให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าได้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าการรับฟังพยานบอกเล่าเช่นนั้นจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี ก็ให้ศาลตัดพยานบอกเล่านั้นไป

อย่างไรก็ตาม การรับฟังพยานบอกเล่าของศาลก็ยังคงต้องยึดหลักคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ว่า พยานบอกเล่าต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบอยู่ ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักการและแนวความคิดของหลัก CORROBORATION ในกฎหมายอังกฤษ หลักเกณฑ์ของการอ้างและการรับฟังพยานบอกเล่าจึงต้องคำนึงถึงด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้วางหลักเกณฑ์การรับฟังอย่างมีเงื่อนไข กล่าวคือ ให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าเป็นพยานหลักฐานได้ โดยรับฟังประกอบกับพยานหลักฐานอื่นเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ และถ้าศาลเห็นสมควรตามพฤติการณ์แห่งคดีศาลอาจรับฟังพยานบอกเล่านั้นโดยปราศจากพยานหลักฐานอื่นก็ได้